

Lyxrevolt!

Formchocken Memphis färgsatte ett helt decennium. Nu går det att köpa de ikoniska möblerna på nätet.

Text PETTER EKLUND

ÅTTIOTALET KICKSTARTADE PÅ Milanomässan 1981 när designgruppen Memphis med den 64-åriga formgurun Ettore Sottsass i spetsen visade sin kollektion med 50 möbler och inredningsföremål av plastlaminat i knalliga färger, krom och bakteriemönster. Det var knäppt som serieteckningar, kitschigt som amerikanska glassbarer, anti-funktion i sin mest pråliga form och precis vad tidsandan längtade efter.

När portarna till mässan öppnades 18:e september utbrast jubel, burop och slagsmål inför denna fruktsallad av rosa-lila-limegrönt. »Jag blev helt kallsvettig, fick en panikchock, slog ifrån mig, men kände samtidigt befrielsen i de totala regelbrotten«, har formgivaren Jasper Morrison berättat om sitt första möte med Memphis. Det kallades »banaldesign« och »kejsarens nya kläder« och var ett uppror mot modernismens goda smak och stålörsideal. »Superkitsch, ropade hälften av premiärpubliken, bravo«, skrek andra«, rapporterade textilkonstnären Inez Svensson förtjust från mässan. Hon fick dock en kalldusch när hon såg prislistan. Memphis var avantgardelyx för rika kunder, »en protest i boutiqueversion«, som designhistorikern Volker Fischer skrev syrligt.

Memphisattityden blev en formchock som skulle färgsätta stora delar av decenniet och nästa, spöka i katalogerna från Ikea och Obs Interiör, inspirera Konstfackskullar, hemsöka keramikverkstäder och möbelfabriker. Inez Svensson och hennes kollegor i 10-gruppen strösslade snart sina tyger med italienskt tempo. Ikeas spaningstrupper tog också första planet hem, började dra diagonaler och zebraränder, kolorera lackbord i signalrött och sätta speglar på sniskan. Olle Anderssons Ikealampa *Halo there* är skratretande svensk-Memphis, presenterad ett halvår efter Milanomässan. Postmodernismen >

1. Tecken för 1980-tal. *Casablanca*, skåp med mönstrat plastlaminat av Ettore Sottsass 1981.
2. Glans för äpplena. *Murmansk*, fruktskål i silver av Ettore Sottsass 1982.

3. Kuddsnack. Memphis-gänget i Masanori Umedas *Tawaraya* 1981, en säng som boxningsring. Ettore Sottsass, då 64 år, till höger.
4. Anka i 80-talsskrud. *Tahiti*, lampa av Ettore Sottsass 1981.

FOTO: STUDIO AZZURO, PARIANO ANGELANTONIO, LUCIEN SCHWEITZER GALERIE

- 5. Kaféer och kaffehus inspirerade. *Kristall*, bord av Michele de Lucchi 1981.
- 6. Plastlaminatchock 1981. Memphis mest kända möbel, bokhyllan *Carlton* av Ettore Sottsass.
- 7. Lampa som leksak. *Super* av Martine Bedin 1981.

› som hade puttrat under ytan kunde nu blomma ut i möbler, inredning och mode. Idéerna var egentligen inte nya. Redan på 1920-talet byggde futuristen Giacomo Balla (1871–1958) miljöer »bortom vackert och fult«, med hela paletten av det som skulle bli 80-tal: linjer på tvärs, klara grundfärger i oväntad mix, dramatiska siluetter. Ettore Sottsass (1917–2007) hade redan på arkitekturskola i slutet av 1930-talet målat i färger med Memphisdrag. Efter andra världskriget arbetade han som industridesigner, bland annat för Olivetti, men blev alltmer tveksam till konsumismen. Mötet med indisk kultur blev avgörande för Sottsass tankar kring produkter och deras betydelse. Han ville att design främst skulle få oss människor att reflektera över tillvaron och fokuserade på keramik och möbler som tecken för djupare mening. I 68-rörelsens kölvatten skedde en hel radda italienska designrevolter, med Sottsass som respekterad veteran. Dessa nyfikna utbrott med vilda materialmöten, historiska lån och kitschflirtar fick sin välregisserade kulmen med Memphis.

GRUPPENS UPPKÄFTIGT LILA och limegröna fuck you-finger var i grunden en allvarlig lek. I en värld som redan hade allt, ville Sottsass och hans unga kompanjoner ympa in okonventionella idéer, äventyr, överraskningar. »Sottsass försvarade rätten att leka och pröva för att finna nya vägar«, skrev Beate Sydhoff i en tillbakablick på ett fenomen, som snabbt kapitaliserades av möbelindustrin. Memphis som trend och kliché översvämde möbelmässor och utställningar under de följande åren. Sottsass lämnade gruppen 1985, desillusionerad över cirkusen, och fick en livskris. Memphis upplöstes 1988. I Älmhult hade dock stilen slagit rot i en folklig billighetsform, såld av Ikea i många år. I dag dröjer Memphis utspel kvar som ekon och accenter överallt inom design, inredning, reklam och mode. Vi fnissar lite åt 80-talshipp retro och stolliga produkter. I Milano finns Memphis design store som håller grytan kokande med nyeditioner av klassiker, stildesign, slisar och sidenscarves. »Icons of design. Shop now.« För den som är sugen på lite Memphismys därhemma finns ikonerna framför alla, Sottsass *Carlton*-hylla, en sensation den där hösten 1981, nu till salu i limiterad upplaga för drygt 100 000 pix. »Memphis tillägnades livet, inte evigheten«, sade Ettore Sottsass själv, djupt medveten om hur lätt idéer förpackas till varor och det lite sorgliga i det.

»JAG BLEV KALLSVETTIG, FICK EN PANIKCHOCK, MEN KÄNDE SAMTIDIGT BEFRIELSEN I DE TOTALA REGELBROTTEEN.«

FAKTA OM MEMPHISGRUPPEN

• Gruppen bildades i december 1980. Namnet togs från en Bob Dylan-låt, *Stuck inside of Mobile with the Memphis blues again* som spelades under kollektivets första möte. Mening fanns också i den forntida egyptiska staden Memfis, hemvist för guden Ptah, hantverkarnas och arkitekternas beskyddare. Elvis Presleys födelsestad Memphis passade in som fixpunkt i amerikansk rockkultur. Medlemmar var bland andra, Martine Bedin, Aldo Cibic, Michele De Lucchi, Marco Zanini och skribenten Barbara Radice, Sottsass fru sedan 1976. Inbjudna formgivare var Michael Graves, Hans Hollein, Arata Isozaki, Shiro Kuramata, George Snowden med flera. Gruppen upplöstes 1988.

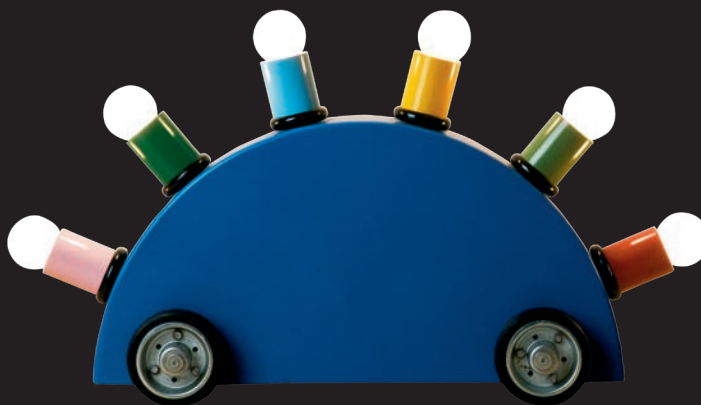

FOTO: LUCIEN SCHWEITZER GALERIE